

مقدمه‌ای بر اسفار پنجگانه

Introduction to the Pentateuch

تفسیر کتاب مقدس برای ایمانداران

نوشته

ویلیام مک دونالد

www.muhammadanism.org

April 16, 2008

Farsi

این کتاب تفسیری به منظور درک مفاهیم موجود در کتاب مقدس به رشته تحریر در آمده است. در شیوه‌ی نگارش این کتاب سعی بر آن بوده که از اصول صحیح فن تفسیر بهره جسته و ضمن وفاداری به اصول تفسیر، همچنان متنی ساده و روان را ارائه نماید. بنابراین، کتاب حاضر انتخاب شایسته‌ای برای مطالعات انفرادی و گروهی کتاب مقدس خواهد بود.

Believer's Bible Commentary

by

William MacDonald

This is a Bible commentary that makes the riches of God's Word clear and easy for you to understand. It is written in a warm, reverent, and devout and scholarly style. It is a good choice for your personal devotions and Bible study.

© 1995 by William MacDonald., *Believer's Bible Commentary*,
Thomas Nelson Publishers, Nashville, TN, pp. 2383.

— All Rights Reserved —

«نقادی مدرن تمام هم و غم خود را گذاشته تا تقریباً تمام کتابهای کتاب مقدس را ریشه کن و بی اعتبار سازد، اما هیچیک همچون اسفار پنجگانه نتوانسته در مقابل این اتهامات بایستند، مگر نبوت‌های دانیال. ... بیایید موضع خود بر این حقیقت که اقتدار مسیح این سؤال را برای تمام کسانی که او را هم خدا و هم انسان می‌دانند پاسخ داده است، محکم‌تر و وسیع‌تر و قطعی نماییم.»

—ویلیام کلی (William Kelly)

«اسفار پنجگانه مقدمه‌ای مهم و حیاتی برای کل کلام خدا هستند. در واقع این کتب پیش‌درآمدی هستند بر مطالبی که به دنبال می‌آیند، و حتی به سوی کمالی رهسپار می‌کنند که گرچه بسیار دور است اما بسیار مسلم می‌نماید.»

—ساموئل ریدوت (Samuel Ridout)

پیش از اینکه یکایک کتابهای موسی را تفسیر نماییم، چرا که اینها اساس مکاشفه کتاب مقدسی را شکل می‌دهند، بر آنیم حقایقی در مورد اسفار پنجگانه را برایتان بیان نماییم.

۱. عناوین اسفار پنجگانه

عموماً پنج کتاب اول کتاب مقدس را اسفار پنجگانه لقب داده‌اند. در زمانهای قدیم کتابها به شکل طومار بودند و نه مجموعه‌ای از صفحات گوناگون به شکل یک کتاب. در زبان یونانی این طومارها *teuchoi* نام دارند، که در ظروف بسته نگهداری می‌شدند. واژه یونانی‌ای که برای «پنج طومار» استفاده می‌کنند *pentateuchos* است که واژه انگلیسی «Pentateuch» نیز از آن مشتق شده است و ما در زبان فارسی آن را اسفار پنجگانه نامیده‌ایم. (اسفار صورت جمع سفر و به معنی کتاب می‌باشد)

یهودیان اسفار پنجگانه را «تورات» نامیده‌اند (تورا - *tôrâ* - در زبان عبری به معنای «شریعت» یا «تعلیم» است)، و آن را مهم‌ترین قسمت کتاب مقدس خود بر می‌شمارند.

سومین عنوان رایجی که برای این مجموعه کتب استفاده می‌شود «کتب موسی» می‌باشد. غالب ساکنان اروپای شمالی موسی را نویسنده اسفار پنجگانه نمی‌دانند اما با اینحال این کتب را نه «پیدایش، خروج و ...» بلکه به کنایه آنها را «کتاب اول موسی»، «کتاب دوم موسی» و غیره نامیده‌اند.

جز *اعداد*، که نام آن ترجمه فارسی واژه یونانی *Arithmoi* و واژه لاتین *Numeri* است، ما عناوین یونانی ترجمه هفتاد (LXX) از این کتب را حفظ کرده‌ایم. (برای معنی عناوین این کتب به هر یک از این آنها در تفسیر کتاب مقدس برای ایمانداران توجه نمایید.)

یهودیان معمولاً عناوین کتاب‌ها را از روی چند واژه ابتدایی کتاب اتخاذ می‌کنند. از این رو کتاب پیدایش را *Berēshîth* («در ابتدا») نامیده‌اند.

۲. محتوای اسفار پنجگانه

واژه فارسی شریعت علی‌رغم واژه انگلیسی آن (*law*) تقریباً گویای مفهوم عبری تورات است، اما به هر حال عنوان «اسفار پنجگانه» نامی است ایده‌آل برای مسیحیان تا اهمیت والای این پنج کتاب را بیان کنند.

الف. پیدایش

پیدایش نامی با مسمی است چرا که این نام بیانگر محتوای کتاب است. اولین کتاب کتاب‌مقدس منشأ جهان، زمین، انسان، ازدواج، گناه، مذهب حقیقی، امتهای زبانهای گوناگون و قوم منتخب را برای ما شرح می‌دهد. یازده باب اول این کتاب دامنه وسیع تاریخ بشر را بیان می‌کنند، اما بابهای دوازده الی پنجاه محدود می‌شوند به داستان زندگی خانواده ابراهیم، اسحاق، یعقوب و پسرانش.

ب. خروج

همانگونه که از نامش پیداست به معنای خارج شدن است و روایتی است از شکل‌گیری خاندان ابراهیم در طی چهارصد سال در زیر یوغ فرعون در مصر، و رهایی آنها از اسارت توسط موسی. شریعت موسی و دستور ساخت خیمه اجتماع دیگر قسمتهای کتاب را شکل می‌دهد.

ج. لاویان

همانگونه که از نام لاویان پیداست این کتاب راهنمایی است برای لاوی‌ها. این کتاب بیانگر آیین‌ها و مراسمی است که يك انسان گناهکار آن زمان برای ایجاد مشارکت با خدا باید انجام می‌داد. این کتاب شامل نمونه‌ها و نمادهایی از قربانی کامل یعنی مسیح است.

د. اعداد

این کتاب نیز همانگونه که از نامش پیداست، بیانگر شمارش یا سرشماری قوم است - یکی در ابتدا و دیگری در پایان کتاب. عبارت عبری این کتاب *Bemidbār* به معنای «در بیابان» است، چرا که اعداد شرحی است بر وقایعی که بنی‌اسرائیل در بیابان تجربه کردند.

ه. تثنیه

تثنیه، در واقع به معنای شریعت دوم است و بازگویی شریعت برای نسل جدید است. این کتاب وقایع گذشته را به وقایع تاریخی بعد از آن ارتباط می‌دهد، زیرا این کتاب مرگ موسی را شرح می‌دهد و اینکه چگونه یوشع به جای او برگزیده می‌شود.

گریفیت توماس (Griffith Thomas) به همان زبان شفاف و موجز خود محتوای کتب موسی را چنین

بیان می‌کند:

پنج کتاب موسی مقدمه مذهب الاهی را برای دنیا ثبت کرده‌اند. هر کتاب بیانگر یک مرحله از نقشه خدا است، و آنها همراه با یکدیگر یک اتحاد واقعی را شکل می‌دهند. پیدایش از منشأ مذهب و قومی که خدا به عنوان واسطه خود برگزید سخن می‌گوید. خروج از تبدیل شدن این قوم به یک ملت، و آغاز ارتباط خدا با آنها سخن می‌گوید. لایان نمایانگر طریق‌های گوناگون حفظ این ارتباط است. اعداد نشان می‌دهد که چگونه این قوم برای آغاز حیات مذهب الاهی در سرزمین موعود سازماندهی شدند. این کتاب همچنین از ناکامی این ملت در انجام فرایض و تأخیر در انجام وعده و سازماندهی قوم صحبت می‌کند. سپس تنبیه نشان می‌دهد که چگونه قوم درحالی‌که در مرزهای سرزمین موعود بسر می‌بردند برای ورود قریب‌الوقوع خود آماده می‌شدند.

۳. اهمیت اسفار پنجگانه

از آنجایی که تمام عهد عتیق، در حقیقت کتاب مقدس بر این پنج کتاب استوار است، بسیار دشوار است که اهمیت این پنج کتاب را بر مذهب مکشوف شده نادیده انگاشت. اگر محققان بی‌ایمان عقل‌گرا بتوانند ایمان به یکپارچگی و اصالت این کتابها را زیر سؤال ببرند، منشأ یهودیت در دریایی از بی‌ثباتی محو خواهد شد. مسیحیان نباید چنین فکر کنند که ایمان ما نیز با چنین حملاتی مصون خواهد ماند، چرا که عهد جدید و حتی خداوند ما نیز از کتابهای موسی به عنوان کتابهایی حقیقی و قابل اطمینان یاد می‌کند.

دکتر مریل آنگر (Dr. Merrill Unger) بسیار صریح این موضوع را بیان می‌کند:

بنیاد تمام حقایق مکشوف شده در مورد نقشه نجات‌بخش خدا بر اسفار پنجگانه استوار است. اگر چنین بنیادی سست و غیر قابل اعتماد باشد، تمام کتاب مقدس فاقد اعتبار خواهد بود.

۴. نویسنده اسفار پنجگانه

به جز برخی که در زمانهای اولیه مسیحیت عزرا را نویسنده تورات می‌دانستند، بسیاری از مسیحیان و یهودی راست‌دین در طی قرن‌ها و اعصار گوناگون موسی را نویسنده تورات برمی‌شمارند.

الف. نویسندگی موسی

پیش از اینکه فرضیه سندیت را به طور اجمالی مورد بررسی قرار دهیم، که به طرز وسیعی نویسندگی موسی را رد می‌کند، بیایید شواهد و مدارک مثبت آن را بررسی نماییم.

۱. صلاحیتهای موسی

هارتمن منتقد آلمانی قرن نوزدهم نظریه نویسندگی موسی را به این دلیل رد کرد که در زمان او هنوز نوشتن اختراع نشده بود. (یا اینکه حداقل بسیاری پس از او چنین عقیده‌ای داشتند!) باستانشناسی ثابت کرده است که موسی قادر بود به خط اولیه عبری، هیروگلیفی مصری، یا خط میخی آکدی بنویسد. مسلماً اعمال ۲۲:۷ سالها پیش از اینکه باستانشناسی این موضوع را تأیید کند به ایمانداران گفته بود که موسی «در تمامی حکمت اهل مصر تربیت یافت». هنگامی که می‌گوییم موسی اسفار پنجگانه را «نوشت»، این یعنی

اینکه او از اسناد و نوشته‌های قبلی در مورد پیدایش نیز استفاده کرده است. همچنین بدین معنا است که او تحت الهام از خدا این نوشته‌ها را بازنگاری کرده است چرا که خط عبری در طول سالها تغییر کرده بود. مسلماً این موضوع که موسی می‌توانسته اسفار پنجگانه را نوشته باشد ثابت نمی‌کند که او نویسنده این کتب بوده است. با اینحال بعید نیست که او به عنوان پدر ایمان یهودی ثبتي دایمی از مکاشفه خدا برای نسلهای آینده به جا بگذارد. از این رو خدا به او فرمان داد تا چنین بکند.

۲. شواهد درونی اسفار پنجگانه

متن تورات به طور مشخص می‌گوید که موسی بنا بر فرمان الهی تورات را نوشت. نگاه کنید به خروج ۱۷:۱۴؛ ۲۴:۴؛ ۲۷:۳۴؛ اعداد ۲:۳۲؛ تثنیه ۱۹:۳۱.

۳. شواهد درونی کتاب مقدسی

دیگر قسمت‌های کلام خدا هم موسی را نویسنده این کتب می‌دانند. به عنوان مثال نگاه کنید به یوشع ۱:۷ و ۱ پادشاهان ۳:۲؛ و در عهد جدید، لوقا ۲۴:۴۴ و ۱ قرنتیان ۹:۹.

۴. شهادت عیسی

برای مسیحیان این حقیقت که خداوند خود موسی را نویسنده تورات می‌داند این مسأله را حل می‌کند. این عقیده که عیسی از علم و تاریخ چیزی نمی‌دانسته، و یا اینکه او بهتر از هر کسی این چیزها را می‌دانسته اما تنها خود را با تعصب و جهل مردم زمان خود تطبیق داده است ارزش بحث و بررسی را ندارد.

۵. باستانشناسی و اسفار پنجگانه

بسیاری از رسوم، سخنان، اسامی، جزئیات فرهنگی و تاریخی که منتقدان ادبی را بر آن می‌داشت تا موسی را مؤخرتر از زمان خود برشمردند، اکنون موسی را متعلق به چند قرن پیش‌تر می‌دانند. گرچه این موضوع نمی‌تواند ثابت کند که موسی نویسنده است، اما با دیدگاه سنتی مطابقت بیشتری دارد تا این فرضیه که «ویراستارانی» که قرن‌ها بعد زندگی می‌کردند این جزئیات را بهتر می‌دانستند (که بعدها بسیاری مفقود گردید) و آنها بسیار ماهرانه قسمت‌های مختلف را به یکدیگر چسباندند.

ب. فرضیه مستند

در سال ۱۷۵۳ یک پزشک فرانسوی به نام جین آستروک (Jean Astruc) این نظریه را مطرح کرد که موسی پیدایش را از دو منبع گردآوری کرده است. آن عباراتی که نام یهوه را برای خدا به کار برده از یک منبع و آندسته از عباراتی که نام الوهیم را به کار برده از منبع دیگری استفاده شده است. این منابع فرضی را به ترتیب منبع «یا» و منبع «الف» نامیده‌اند.

سپس محققان لیبرال این فرضیه را بسط دادند، تا جایی که تمام منابع احتمالی را متعلق به تاریخی مؤخرتر برشمردند. دیگر منابع پیشنهادی منابع «ت» (تثنیه) و «کاف» (کهانتي) بودند. پس اسفار پنجگانه

را يك وصله‌دوزي از منابع گوناگون در قرن‌هاي نهم و دهم قبل از ميلاد قلمداد کرده‌اند. اين فرضيه را عموماً با نام فرضيه «ياتك» (يهوه - الوهيم - تثنيه - كهانتي) مي‌شناسند.

بسياري مسايل دست به دست هم دادند تا اين فرضيه را براي محققان قرن نوزدهم جذاب نمايند. پيش از هر چيز اين فرضيه به خوبي با نظريه تكامل داروين همخواني داشت، كه در آن هنگام اين نظريه را حتي در حوزه‌هايي غير از زيست‌شناسي نيز تطبيق مي‌دادند. سپس، رويه ضد ماوراطبيعه در آن روزگار بدش نمي‌آمد كه شأن كتاب‌مقدس را حتي تا سطح انساني كاهش دهد. سوم آنكه نظام انسان‌گرایی كه تلاش انساني را جايگزين مكاشفه الاهي مي‌كند، با اين نظريه درآميخت.

در سال ۱۸۷۸ جوليوس ولهاوزن (Julius Wellhausen) فرضيه سنديت را به شكلي ماهرانه و زيركانه بر سر زبانها انداخت.

در اين مقدمه کوتاه ما تنها مي‌توانيم برخي از نکات اصلي را در قمايل اين فرضيه مطرح نماييم.

مشكلات جدي و اصلي اين نظريه به سرح ذيل مي‌باشند:

۱. فقدان شواهد نسخه‌اي

هيچ نسخه‌اي وجود ندارد كه نشان از ويرائشي كه نظريه «ياتك» (“JEDP”) مطرح مي‌كند داشته باشد.

۲. تجزيه متضاد و دروني

محققان اسفار پنجگانه را به قسمتهايي كاملاً متفاوت تقسيم کرده‌اند، كه خود نمايانگر ديده‌گاه‌هاي كاملاً شخصي بوده و فاقد شواهد ي مسلم و عيني براي اين نظريه مي‌باشد.

۳. باستانشناسي

باستانشناسي تأيد کرده است كه نوشته‌ها، آداب و رسوم، دانش مذهبي و ديگر ويژگيهاي اسفار پنجگانه

بسيار كهن هستند و مسلماً آنگونه كه نظريه ولهاوزن گفته است متعلق به قرن‌هاي بعدي نمي‌باشند.

۴. زبانشناسي

زبانهاي به اصطلاح «مؤخر» و نامهاي افراد كه در اسفار پنجگانه ديده مي‌شوند غالباً در منابعي پيش

از زمان موسي يافت شده‌اند. نمونه اين موضوع را مي‌توان در «الواح ابله» كه به تازگي در حفاريها به دست آمده و حاوي بسياري از نامهاي ثبت شده در اسفار پنجگانه است مشاهده نمود.

۵. يکپارچگي اسفار پنجگانه

با نگاهی به پنج كتاب موسي مي‌توان دريافت كه اين كتابها ارتباط بسيار تنگاتنگي با يكدیگر دارند و

نمايانگر يك اتحاد و انسجام هستند كه دشوار بتوان نظريه «وصله و پينه» كردن قسمتهاي اوليه اين كتابها به يكدیگر را به اين پنج كتاب ارتباط داد.

۶. شكست روحاني

سرانجام اينكه از نظر روحاني، نظريه‌هاي مستند، حتي آنگونه كه توسط باستانشناسي و ديگر

نظريه‌هاي مشابه اصلاح و تعديل شده است، ارزش حقايق عظيم و زيبايي كه در اين كتابها منعكس شده

است را ندارند. اگر این نظریه‌ها صحت داشتند، به گفته دکتر اونگر اسفار پنجگانه «جعلی، غیر تاریخی، بی‌اعتبار، ساخته دست انسان بودند و نه کار خدا.»

۵. تاریخ نگارش اسفار پنجگانه

محتوای اسفار پنجگانه ما را به زمان خلقت می‌برند، اما مسلماً نوشته‌های آن متعلق به هزاران سال بعد از خلقت است. مسلماً تاریخ نگارش پنج‌کتاب بستگی دارد به اینکه ما نویسنده آنها را چه کسی برشماریم.

محققان لیبرال مراحل مختلف نگارش این کتابها را به ترتیب به شرح ذیل احتساب کرده‌اند: نسخه «ی» حوالی سال ۸۵۰ ق.م؛ نسخه «الف» حوالی سال ۷۵۰ ق.م؛ و نسخه «ت» حوالی سال ۶۲۱ ق.م؛ و نسخه «ك» حوالی سال ۵۰۰ ق.م.

محققان محافظه‌کار عموماً تاریخ نگارش اسفار پنجگانه را متعلق به زمان خروج، یعنی قرن پانزدهم ق.م می‌دانند. برخی هم تاریخ این واقعه را يك و نیم قرن مؤخرتر می‌دانند. احتمالاً بهترین تاریخ که با تمام اطاعات کتاب مقدسی هم جور در بیاید بین سالهای ۱۴۵۰-۱۴۱۰ ق.م باشد. برای جزئیات بیشتر به هر يك از کتب در این تفسیر (BBC) نگاهی بیندازید.

۶. نتیجه گیری

مقدمه اسفار پنجگانه را با سخنی از مشهورترین محقق عهدعتیق کانادا به پایان می‌رسانیم:

اسفار پنجگانه يك اثر یکدست در پنج جلد است، و نه توده‌ای از آثار مجزا و کم‌ارتباط به یکدیگر. این آثار برخلاف يك پس‌زمینه معتبر تاریخی، توصیف‌کننده روشی هستند که خدا در آن خود را به انسانها مکتشف می‌سازد و اسرائیلیان را برای خدمتی خاص و شهادت دادن به او در گذرگاه تاریخ بشر برمی‌گزیند. نقش موسی در شکل‌دهی به این مجموعه ادبی بسیار بارز می‌نماید، و بی‌دلیل نیست که او باید در عرصه حماسی ملت اسرائیل از مقام و منزلت والایی برخوردار باشد، و چه مسیحیان و چه یهودیان او را به عنوان واسطه شریعت کهن احترام کنند.